

Çağdaş Yüksel

<https://orcid.org/0000-0002-2230-3702>

Associate Professor, Pamukkale University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Turkey, cyuksel@pau.edu.tr

Atf Künyesi | Citation Info

Yüksel, Ç. (2023). Napolyon Bonapart ve Mustafa Kemal Atatürk'ün En Önemli Savaşları Hakkında Bir Karşılaştırma: Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin 100. Yılı Özel Sayısı*, 10 (2), 397-414.

Napolyon Bonapart ve Mustafa Kemal Atatürk'ün En Önemli Savaşları Hakkında Bir Karşılaştırma: Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz

Öz

Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz dünya tarihindeki kesin sonuçlu muharebelerdendir. Bu iki savaş aynı zamanda dünya tarihindeki en önemli asker ve devlet adamlarından Napolyon Bonapart ile Mustafa Kemal Atatürk'ün kariyerlerindeki en parlak başarılarından ikisidir. İki savaş da çok iyi eğitilmiş orduların icra ettiği ve büyük zaferler kazandığı muharebelerdendir. İki komutan bu savaşlarda büyük riskler içeren ve uygulanması son derece zor planları hayata geçirmeyi başarmışlardır. Bu planlar Grande Armee ve Türk Ordusu'na çok büyük zaferler getirmiştir. İki savaşta da galipler karşılığında sayısal ve donanımsal anlamında kendilerinden üstün veya aynı güçteki ordulara karşı kesin zaferler kazanmışlardır. Aynı zamanda iki savaşın galipleri de çok az zayıyat yaşarken düşmanları ağır bedeller ödemiştir. Austerlitz Savaşı sonrasında Napolyon, karşısındaki Üçüncü Koalisyonu dağıtmış ve Fransa'ya ciddi miktarda toprak kazandırmıştır. Büyük Taarruz sonrasında Türk Ordusu işgalcileri yurdundan sürmeyi başarmış ve Türkiye'nin istiklali kalıcı olarak güvence altına alınmıştır. Aynı zamanda Atatürk devrimlerine giden yol açılmıştır. Bu çalışmanın amacı Napolyon Bonapart ve Mustafa Kemal Atatürk'ün askeri kariyerlerindeki en parlak zaferleri incelemek ve karşılaştırmaktır. Çalışmada Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz askerî açıdan incelenmiştir. İki savaşın siyasi sonuçları ve savaşı yöneten komutanların kariyerlerine etkileri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Mustafa Kemal Atatürk, Napolyon Bonapart, Austerlitz Savaşı, Büyük Taarruz*

A Comparison of the Most Important Battles of Napoleon Bonaparte and Mustafa Kemal Atatürk: The Battle of Austerlitz and the Great Offensive

Abstract

The Battle of Austerlitz and the Great Offensive are among the decisive battles in world history. These two wars are also two of the brightest achievements in the careers of Napoleon Bonaparte and Mustafa Kemal Atatürk, two of the most important soldiers and statesmen in world history. Both wars were fought by well-trained armies and won great victories. In these wars, the two commanders managed to implement plans that involved great risks and were extremely difficult to implement. These plans brought great victories to the Grande Armée and the Turkish Army. In both wars, the victors won decisive victories against armies that were superior to them in terms of numbers and equipment, or against armies of the same strength. At the same time, the winners of the two wars suffered very few casualties, while their enemies paid heavy prices. After the Battle of Austerlitz, Napoleon dissolved the Third Coalition and gained a significant amount of territory for France. After the Great Offensive, the Turkish Army managed to expel the invaders from their homeland and Turkey's independence was permanently secured. At the same time, the road to Atatürk's revolutions was opened. The aim of this study is to examine and compare the brightest victories in the military careers of Napoleon Bonaparte and Mustafa Kemal Atatürk. In this study, the Battle of Austerlitz and the Great Offensive were examined from a military perspective. The political consequences of the two wars and their effects on the careers of the commanders who led the war were evaluated.

Keywords: Mustafa Kemal Atatürk, Napoleon Bonaparte, Battle of Austerlitz, Great Offensive

Giriş

Napolyon Bonapart ve Mustafa Kemal Atatürk tarihte yer alan çok önemli karakterlerdir. İki isim de başarılı siyasetçi ve diplomat olmalarının yanı sıra çok önemli askerdirler. Napolyon, Fransız İhtilali sonrası ortaya çıkan hayatı Avrupa'nın büyük bölümüne yayarak modern Avrupa'nın temelini atarak tarihte büyük bir iz bırakmıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Birinci Dünya Savaşı sonrasında başlayan işgaller karşısında Millî Mücadele'yi örgütleyerek Türk Milleti'nin istiklalini kurtarmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun mirası üzerinde çağa uygun bir ulus devlet yarattığı gibi Türk Milleti'nin modern dünyada varlığını sürdürebilmesi için çok önemli devrimleri hayata geçirmiştir. Bütün bunlar dikkate alındığı zaman Mustafa Kemal Atatürk'ün tarihin akışını değiştiren liderlerden biri olduğu açıkça görülmektedir.

Bu iki şahsiyeti kariyerlerinin zirvesine taşıyan büyük askeri zaferleri olmuştur. Napolyon'u Avrupa'ya Fransızların imparatoru olarak kabul ettiren ve onu gücünün zirvesine taşıyan olay Austerlitz Savaşı'nda yaşadığı zaferdir. Bu zafer sonrasında Fransa, Orta Avrupa'ya büyük oranda hâkim olmuş ve Fransa'nın önemli düşmanlarından biri olan Avusturya savaş dışı kalmıştır. Bu zafer sonrasında Napolyon, Prusya'yı ortadan kaldırma

fırsatı yakaladığı gibi, kendisine karşı kurulan koalisyonu oldukça zayıflatmıştır. Napolyon'un yalnız kalan Rusya'yı mağlup etmesine ve yedi yıl boyunca Avrupa siyasetini domine etmesine giden yol Austerlitz zaferi ile başlamıştır. Bu nedenle Austerlitz Savaşı'nın tarih içindeki önemi büyüktür.

Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı'nda mağlup olduktan sonra Türk toprakları İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmiş ve Türk Milleti'nin geleceği büyük bir tehdit altına girmiştir. Türk topraklarının paylaşımına Yunanistan'ın da dahil olması sonrasında Türk halkına kurtuluş için silahlı direniş sergilemekten başka bir çare kalmamıştır.

Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal Paşa, başlamış olan direnişleri merkezi ve organize hale getirmiştir. Onun yönetiminde Millî Mücadele büyük gelişim göstermiştir. Türk Millî Mücadele'sinin zaferle noktalandığı yer Büyük Taarruz'da yaşanan zaferdir. Türk Ordusu büyük sıkıntılara rağmen başarılı bir yönetim, riskli bir plan ve askerlerin fedakarlığı neticesinde büyük bir zafer kazanmıştır.

Bu savaş ile Mustafa Kemal, Yunan Ordusu'nu Anadolu'dan atarak işgal dönemine kesin olarak son vermiştir. Kesin Türk zaferi İtilaf Devletleri'ni yeniden barış masasına oturmaya zorlamıştır. Böylece Sevr Antlaşması geçerliliğini yitirmiştir. Lozan'a giden süreç başlamıştır. Bu sayede Türkiye'nin bağımsızlığı korunduğu gibi devrimlere giden yol sonuna kadar açılmıştır.

Bu çalışmada Napolyon'u zirveye çıkaran Austerlitz Savaşı ile Türk Millî Mücadele'sini zafere ulaştıran Büyük Taarruz askerî açıdan ana hatları ile incelenmiştir. Bunun yanı sıra bu savaşların yarattığı siyasi etkiler ve zafer kazanan komutanlara getirdikleri analiz edilmiştir. Son olarak bu savaşların dünya tarihine olan etkileri tartışılmıştır.

1.Austerlitz Savaşı (2 Aralık 1805)

Fransız Devrim Savaşları 25 Mart 1802 tarihinde Amiens'de İngiltere ile Fransa arasında imzalanan antlaşma ile sona ermiştir. Ancak Amiens Barış Antlaşması sonrasında Avrupa huzurlu bir döneme girmemiştir (Roberts, 2023, s. 360). Yapılan barış sonrasında hem İngiltere hem de Fransa rakiplerini olası savaşta mağlup etmek için hazırlıklarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Fransa bu kapsamda İngiltere'ye yönelik işgal için 160.000 kişilik bir ordu tesis etmiştir (Barnes, 2022, s. 15). Buna karşın İngiltere Fransa karşısında yeni bir koalisyon oluşturmaya çalışmıştır (Çetintaş, 2020, s. 67; Merriman, 2010, s. 549).

Napolyon ordusunu Manş Denizi'nden geçirerek İngiltere'yi işgal edebilmek için Kraliyet Donanması'nı bölgeden uzaklaştırmaya çalışmıştır (Roberts, 2015, s. 432). Ancak Amiral Nelson yönetimindeki Kraliyet Donanması Fransız ve İspanyol donanmalarını 21 Ekim 1805 tarihinde Tarafalgar Savaşı'nda mağlup etmiştir (Roberts, 2023, s. 429). Bu savaş

sonrasında Napolyon'un İngiltere'yi işgal etme şansı kalmamıştır. Kendisine yönelik doğrudan tehdidi tamamen ortadan kaldırmak isteyen İngiltere, Avrupa'daki Napolyon üstünlüğüne son vermek için harekete geçmiştir (Barnes, 2022, s. 15).

1804 yılının aralık ayında İngiltere ilk olarak İsveç ve Rusya, sonrasında Avusturya ve Portekiz ile anlaşarak Üçüncü Koalisyon'u oluşturmayı başarmıştır. Bu ittifak kapsamında İngiltere, cepheye göndereceği her 100.000 asker karşılığında Rusya'ya 1,25 milyon sterlin ödemeyi vaat etmiştir. İngiltere düzenli ordu beslemenin masraflarına ve sosyal yüküne katlanmamak için Fransa ile savaşan devletleri ekonomik açıdan desteklemeyi tercih etmiştir. Sanayi Devrimi'nin getirdiği ekonomik durum göz önüne alındığında İngiltere için bu ödemeler ciddi bir sıkıntı yaratmamıştır. Fransa'nın bu dönemde büyük bir borç içinde olması da bu tercihi daha ironik bir hale getirmektedir.

Bu ittifak karşısında Napolyon karşı manevralara girişmiştir. Öncelikle Sicilya ve Napoli ile dostluk antlaşması imzalamış, sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'na mektup göndererek Rusya tehlikesine karşı uyarıda bulunarak tarafsız kalmasını istemiştir. İran'la da temas kuran Napolyon, Rus ve İngiliz tehdidinde dikkat çekerek İran'ı doğru hareket etmesi konusunda uyarmıştır. Diğer taraftan Napolyon Prusya'ya Rusya ile savaş çıkacağını ifade ederek bunun Çar yüzünden olduğunu iddia etmiştir (Roberts, 2023, s. 412-413).

Napolyon'un Orta Avrupa ve Kuzey İtalya'da gücünü gittikçe arttırması, Avusturya'nın Üçüncü Koalisyon'a katılmasına ve gizlice seferberlik başlatmasına yol açmıştır. Avusturya'daki gelişmeleri haber alan Napolyon, Avusturya'ya saldırmaya karar vermiştir. Avusturya'yı saf dışı bırakmayı ve imkân olursa Ruslarla da çarpışmayı tasarlamıştır. Bu sebeple Napolyon iki cepheli bir savaşa taraftar olmadığı için İngiltere işgalini askıya almış ve savaş hazırlıklarını Avusturya'ya yöneltmiştir. Napolyon İngiltere işgali için hazırladığı ordusunu büyük bir gizlilik içinde doğuya aktarmaya başlamıştır (Roberts, 2023, s. 419, 423). Üçüncü Koalisyon'a katılan Avusturya, Fransa'nın müttefiki Bavyera'yı işgal ederek savaşı başlatmıştır (Barnes, 2022, s. 16). General Mack komutasındaki Avusturya kuvvetleri Ulm şehrini işgal ettikten sonra bu şehirde kalarak Rus askerlerinin gelmesini beklemişlerdir. Ancak Ruslar ile sağlıklı iletişim kurulamaması neticesinde Kutuzov komutasındaki ordu, çok daha geç yola çıkmıştır. Napolyon ise beklenenden çok daha hızlı şekilde doğuya hareket etmiştir. Grande Armee'nin yedi kolordusu eylül ayı bitmeden Ren Nehri'ni geçmeyi başarmıştır. Napolyon Ulm şehrine doğudan yaklaşarak Mack'in kuvvetlerini kuşatmayı ve Avusturya kuvvetlerinin Rus kuvvetleri ile birleşmesinin önüne geçmeyi düşünmüştür. Napolyon hızlı hareket etmenin yanı sıra koca bir orduyu düşmana fark ettirmeden düşmanın geri çekilme hattına sokmayı başarmıştır (Roberts, 2023, s. 424-425). Rusların desteğe gelmesini bekleyen

General Mack komutasındaki Avusturya Ordusu Ulm'da Fransızlar tarafından tamamen kuşatılmıştır (Chateaubriand, 1969, s. 114). General Mack Rusların yardıma yetişemeyeceğini anladıktan ve kuşatmayı yarma girişimlerinin başarısız olmasından sonra 17 general, 20.000 piyade, 3.300 süvari ve 50 toptan oluşan ordusu ile Napolyon'a teslim olmuştur (Roberts, 2023, s. 428).

Bu başarı sonrasında Napolyon hızla ilerleyerek Viyana'ya girmiştir. Napolyon Arşidük Karl komutasındaki 90.000 kişilik Avusturya kuvvetinin Kutuzov komutasındaki 100.000 kişilik Rus ordusu ile birleşmesini önlemek istemiştir (Roberts, 2023, s. 430-). Kuzey İtalya'ya saldıran Arşidük Karl komutasındaki Avusturya Ordusu General Massena komutasındaki Fransız Ordusu tarafından mağlup edilmiştir (Barnes, 2022, s. 16). Bu başarı Napolyon'un planlarını uygulamasına imkân tanımıştır. İşgal edilen kilit noktalarda bırakılan garnizonlar nedeniyle Grande Armee'nin mevcudu 73.000 askere inmiştir. Napolyon cephane ve erzak dolu Brünn şehrinin teslim olması üzerine ordusunu getirerek karargâh kurmuştur. Coğrafyanın sağladığı imkanları dikkate alan Napolyon, düşmanlarını bu bölgede savaşmaya zorlayarak bir imha muharebesi gerçekleştirmeyi tasarlamıştır (Roberts, 2023, s. 434). Avusturya, elinde kalan kuvvetleri Rusya'dan gelen ordular ile birleştirerek Napolyon karşısında sayı üstünlüğü kazanmaya çalışmıştır (Chateaubriand, 1969, s. 115). Prusya'nın Üçüncü Koalisyon'a katılmasına engel olmak için kesin bir zafere ihtiyaç duyan Napolyon, Ruslar ile Avusturyalıların birleşmesinden memnun olmuştur. Bu sayede düşmanlarının kendisine saldıracağını düşünmüş ve haklı çıkmıştır (Barnes, 2022, s. 16).

Napolyon sayı üstünlüğüne sahip düşmanlarını mağlup etmek için savaşı kendi seçtiği yerde yapmayı ve düşmanı bir tuzağa düşürmeyi tasarlamıştır. Napolyon bir yandan düşmanlarına temsilciler göndererek barış için istekli davranmıştır. Aynı zamanda ne yapacağına henüz karar veremediği mesajı vermek için ordularını hareketsiz tutmuştur. Kendisi ile görüşmek için gelenleri ordusunun geri çekilmeye başladığına inandırmaya çalışmıştır (Roberts, 2023, s. 434-435). Napolyon düşmanlarını kararsız olduğuna inandırmak için ordularının bulunduğu bölgede alana hâkim olan Pratzen Tepesi'nden de çekilmiştir (Barnes, 2022, s.18). Böylece düşmanlarına kaçıyormuş izlenimi vererek onları saldırı için cesaretlendirmiştir (Roberts, 2023, s. 436). Ordusunun güney kanadında asker sayısını azaltarak düşmanı buraya taarruz etmeye yönlendirmiştir. Düşmanın zayıf bıraktığı alana saldırması durumunda Pratzen Tepesi'nde savunmasız kalan merkezi yarmayı ve Avusturya ile Rus kuvvetlerini ayırmayı planlamıştır. Bu sayede düşmanı çekilmeye zorlarken, güney kanadında kalan düşman askerlerini kuşatarak imha etmeyi tasarlamıştır (Barnes, 2022, s. 18).

Koalisyon karargahında ise Pratzen Tepesi üzerinden Güney'e inilerek Fransız Ordusu'nun sağ kanadına saldırmayı ve sonra düşmanın diğer kuvvetlerini kuşatmayı içeren Avusturya planı onaylanmıştır. General Kutuzov bu planı merkezi zayıflattığı ve kuvvetlerin büyük bölümünü zor bir arazide topladığı için eleştirse de Çar I. Alexander planın uygulanmasında bir sıkıntı görmemiştir (Roberts, 2023, s. 436). Bu plan tam Napolyon'un beklediği fırsatı yaratmıştır.

Düşmanlarına zayıf ve karasız görünmeyi sürdüren Napolyon, generallerinden ise hızlı bir şekilde yaklaşan savaşa hazırlanmalarını istemiştir. Bölge haritalarını inceleyerek savaş için kendisine en uygun olan alanı titizlikle seçtikten sonra, düşmanları için hazırladığı tuzağı kurmuştur. Napolyon'un zayıf durumda olduğunu düşünen Koalisyon kuvvetleri ise fırsatı değerlendirmek için Fransız Ordusu'na karşı saldırıya geçmeye karar vermişler ve cepheden taarruz etmiş gibi yaparak hızlıca zayıf görünen Fransız sağ kanadını imha etmeyi düşünmüşlerdir.

Muharebe Brünn'den Austerlitz'e uzanan 26 km'lik bir alanda yapılmıştır. Bölgedeki tek yükselti olan Pratzen Tepesi Napolyon tarafından kasıtlı olarak müttefiklere bırakılmıştır (Barnes, 2022, s.18). Napolyon ordusunun sağ kanadındaki zayıf kuvvetlerden ne pahasına olursa olsun Davout yetişene kadar buldukları bölgeyi ve Mareşal Murat ile Lannes'dan, Santon toprak setini savunmalarını istemiştir (Roberts, 2023, s.438). Böylece müttefikler Fransız Ordusu'nun sağ kanadına yüklenirken, Napolyon Pratzen Tepesi'nde kalan düşman merkezini yarmayı tasarlamıştır. Bu amaçla Fransızlar merkez hattının gerisinde Mareşal Soult kolordusundan 30.000 asker ile Mareşal Bernadotte kuvvetlerinden deneyimli muhafızları düşman merkezine yapılacak saldırı için bir araya toplamışlardır (Barnes, 2022, s. 19; Roberts, 2023, s. 438).

Austerlitz Savaşı 2 Aralık 1805 günü 16.000 Rus ve 73.000 Avusturyalıdan oluşan Koalisyon ordusunun 73.000 kişilik Fransız Ordusu'na karşı şafak saldırısı ile başlamıştır (Barnes, 2022, s. 21). Avusturyalı öncü birlikler ve Ruslar, tıpkı Napolyon'un beklediği gibi Fransız Ordusu'nun sağ kanadına yönelik saldırı ile savaşı başlatmışlardır. Tellnitz'de bulunan Legrand komutasındaki birlikler bu saldırıyı karşılamışlardır. Saldırıya destek olmak için bölgeye Rus askerlerinin gönderilmesi, Koalisyon ordusunun merkezini zayıflatmaya başlamıştır. Mareşal Davout'nun yetişerek sağ kanadı desteklemesi, Koalisyon kuvvetlerinin başarılı olmasını engellemiştir. Davout'nun kolordusu 10.000 asker ile 36.000 Koalisyon askerini oyalamayı başarmıştır (Roberts, 2023, 438, s. 441). Saatler ilerledikçe sağ kanat üzerindeki muharebe gittikçe şiddetlenmiştir. Savaş günü sisin yoğun olması Napolyon'un saldırısını gizlemesini kolaylaştırmıştır. Sis dağılmaya başlaması ve müttefik merkezinin

yeterince zayıflaması sonrasında Napolyon'un emri ile Mareşal Soult 17.000 kişilik bir kuvvet ile düşmanın merkezine saldırmıştır. Bu durum Rus komuta merkezini büyük bir şaşkınlığa uğratmıştır. Saat 08.30'da müttefik askerler Austerlitz'e doğru kaçmaya başlarken Mareşal Soult Pratzen Tepesi'ni işgal etmiştir (Barnes, 2022, s. 21). Savaşta merkez hakimiyetinin kilit rol oynayacağını bilen Napolyon, Mareşal Soult'dan işgal ettiği bölgelerde tahkimat yapmasını isterken, Mareşal Bernadotte'u destek için göndermiştir (Roberts, 2023, s. 441). Rus Generali Kutuzov kaçan kuvvetleri yeniden toplayarak karşı saldırı başlatmaya çalışmış ve bu karşı saldırı Mareşal Bernadotte'u geri çekilmeye zorlamıştır (Barnes, 2022, s. 22).

Saat 10:00'a kadar Fransız sol kanadı savaşa pek fazla dahil olmamıştır. Napolyon burada bulunan Mareşal Murat ve Mareşal Lannes'a Rus General Bagration komutasındaki kuvvetleri oyalama görevi vermiştir. Merkezdeki çarpışmaların yavaşladığı anda Mareşal Lannes, General Bagration'a karşı taarruza geçmiş ve müttefik hatlarında gedik açarak Mareşal Murat'nın saldırısı için fırsat yaratmıştır. Rus karşı taarruzları Fransız topçusunun desteği ile geri püskürtülmüştür. Bir süre Rus ve Fransız topçusunun düellosu şeklinde devam eden mücadele sonrasında General Bagration, Fransızları geri çekilmeye mecbur bırakmıştır. Bu gerileme karşısında süvari destekli bir süngü hücumu başlatan Lannes, kaybettiği bölgeyi tekrar ele geçirmiştir. Murat'nın başlattığı saldırı da Rus ve Fransız süvarileri arasında yoğun bir mücadeleye sebep olmuştur. Öğlene kadar devam eden mücadele neticesinde Lannes ve Murat kendilerine verilen görevi yerine getirerek Bagration kuvvetlerini koalisyon merkezinden uzak tutmayı başarmışlardır (Barnes, 2022, s. 22).

Fransız Ordusu'nun sol kanadı üzerine düşeni yaparken, kasten zayıflatılmış sağ kanat da kendisinden fazla olan Koalisyon kuvvetlerini oyalamayı başarmıştır. Burada bulunan 10.000 Fransız askeri, Solkonitz ve Telnitz'de yaşanan çatışmalarda 35.000 Koalisyon askerini bölgede tutmuştur. Bu süre zarfından Napolyon'un savaşa yetişmesini beklediği Mareşal Davout yönetimindeki 3. Kolordu savaş alanına gelmiştir. Davout'nun destek olduğu bölgede sıkıntının devam ettiğini gören Napolyon, Oudinot komutasında bölgeye daha fazla destek göndermiştir (Roberts, 2023, s. 440; Barnes, 2022, s. 22-23).

Merkezde Soult kuvvetlerinin yarattığı tehlikeyi fark eden Koalisyon karargâhı buna önlem olarak karşı taarruza başlamaya karar vermiştir. Rus taarruzu Fransızların konumunu tehlikeye soksa da ihtiyat topçularının desteği ile başlattıkları süngü hücumu Rusların taarruzunu durdurmayı başarmıştır. Davout karşısında kendisinden kalabalık olan Koalisyon kuvvetlerine karşı taarruz başlattığında Napolyon Vandamme ve Saint-Hilaire komutasındaki tümenleri destek için göndererek Koalisyon ordusunun sol kanadına ağır bir darbe vurmuştur (Roberts, 2023, 441, s. 444).

Napolyon Koalisyon ordusuna son darbeyi vurmak için Soult'un elindeki bölgeyi savunma görevini Bernadotte'a vermiş ve Soult'dan Buksgevden komutasındaki kuvvetlerin kanadına ve gerisine saldırmasını istemiştir. Mareşal Davout ise bu saldırıyı desteklemekle görevlendirilmiştir. Merkezde direnişi sürdürmekte olan Rus muhafız alaylarının mağlup edilmesi görevi de Vandamme'a verilmiştir. Bu sırada Rus Muhafız süvarilerinin başlattığı saldırı Vandamm'ın gerilemesine yol açsa da Bernadotte komutasındaki piyadelerin desteği ile Rus saldırısı püskürtülmüş ve Rus süvari komutanı Fransızlara esir düşmüştür (Barnes, 2022, s. 23-24).

Rus merkezinin çökmesi sonrasında Napolyon saat 13:30'da genel saldırı emri vermiştir. Pratzen Tepesi'nde bulunan Fransız piyadelerinin de Buksgevden kuvvetlerine saldırması ile savaşın şiddeti doruğa çıkmıştır (Roberts, 2023, s. 444). Vandamme kuvvetlerinin Koalisyon ordusunun doğusunu kuşatması ile sadece Littawa Nehri ve bataklıkları savunmasız bırakılmıştır. Fransız Ordusu tarafından üç taraftan sıkıştırılan Buksgevden kuvvetleri tek çıkış yolu olan Satschen ve Menitz göllerine doğru çekilmek zorunda kalmıştır. Koalisyon ordusunda ricat emrinin birliklere zamanında gönderilmemesi nedeniyle pek çok kuvvet Fransızların kuşatması altında kalarak teslim olmak zorunda kalmıştır. Ruslar son taarruz denemelerinin başarısız olması sonrasında, göllere doğru çekilmek zorunda kalmışlardır. Topların ve süvarilerin ağırlığının yanı sıra Napolyon'un bölgeyi top ateşine tutması, donmuş göllerdeki buzların kırılmasına ve üzerindikilerin boğulmasına yol açmıştır (Barnes, 2022, s. 24-26). Ancak Koalisyon ordusunun asıl kayıplarını boğulanlar değil düzensiz şekilde çekilirken Fransız topçusu ve süvarileri tarafından imha edilenler oluşturmuştur (Roberts, 2023, s. 444). Sol kanatta Bernadotte'un yavaş hareket etmesi ve karanlığın çökmesi neticesinde Bagration kuvvetlerini bir arada tutarak geri çekilmeyi başarmıştır. Bu olay Rus ordularının tamamen imha olmasının önüne geçmiştir (Barnes, 2022, s. 26). Austerlitz Savaşı'nda Fransız Ordusu 1.288'i ölü olmak üzere 8.279 zayıat vermiştir (Roberts, 2023, s. 445). Fransız Ordusu bu savaşta sadece 45.000 asker kullanarak 90.000 kişilik Koalisyon ordusunu çok az zayıatla kesin bir mağlubiyete uğratmıştır. Koalisyon ordusu bu savaşta 180 top kaybetmenin yanı sıra 27.000 zayıat vermiştir. Savaş sonrasında Çar Alexander Rusya'ya dönerken, Avusturya İmparatoru Francis ise Napolyon ile yapmak zorunda kalmıştır (Armaoğlu, 1997, 64; Barnes, 2022, s. 26-27). Austerlitz Savaşı dünya tarihindeki en çarpıcı zaferlerden biridir. Bu savaş Napolyon'un ününü zirveye çıkartırken, Grande Armee'nin ne kadar etkili bir savaş makinesi haline geldiği tüm Avrupa tarafından fark edilmiştir. Fransız Ordusu Üçüncü Koalisyon'un başlattığı saldırı sırasında çok hızlı hareket ederek Mack'in komutasındaki Avusturyalıları Ruslar gelmeden önce mağlup etmeyi başarmış ve Arşidük Karl komutasındaki Avusturya saldırılarını

püskürtmüştür. Bu olaylar sonrasında Avusturya ve Rus ordularının karşısına çıkan Grande Armee Austerlitz’de çok önemli bir zafer yaşamayı başarmıştır. Bu savaş hızlı sevk ve idarenin yanı sıra iyi eğitilmiş bir ordunun yapabileceklerini gözler önüne sermiştir. Bu savaş aynı zamanda Napolyon’un askeri dehasını en güzel gösteren örneklerden biri olmuştur.

2.Büyük Taarruz (26 Ağustos – 18 Eylül 1922)

Millî Mücadele’nin kaderini tayin eden iki büyük savaş vardır. Bunlardan birincisi tarihin en uzun meydan savaşlarından biri olan Sakarya Meydan Muharebesi, diğeri ise Türk Ordusu’nun kesin zaferini ilan eden Büyük Taarruz’dur.

Mondros Mütarekesi sonrasında Osmanlı Ordusu büyük ölçüde terhis edilmiştir (Atatürk, 2007, s. 30). Bu nedenle Anadolu’da başlayan işgaller karşısında halk kendisini savunmak için organize olmaya başlamıştır (Tosun, 2021, s. 329). Genel olarak Kuva-yı Milliye adını taşıyan bu yapılar düzenli Yunan Ordusu’nu durdurmak için yeterli olmamıştır. Mustafa Kemal Paşa daha en başından itibaren düzenli ordu olmadan sonuca varılamayacağını bilse de şartlar nedeniyle bir süre bu duruma razı olmak zorunda kalmıştır (Ortaylı, 2018, s. 186). Sivas Kongresi sırasında Kuva-yı Milliye daha düzenli bir yapıya sokulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda alınan karar ile Batı Anadolu Umum Kuva-yı Milliye Komutanlığı kurulmuş ve başına Ali Fuat Paşa getirilmiştir. Fakat 24 Ekim 1920 tarihinde Gediz Taarruzu’nda yaşanan başarısızlık düzensiz kuvvetlerin yeterli olmadığını bir kez daha göstermiştir (Atatürk, 2007, s. 448; Tosun, 2021, s. 329). Mustafa Kemal Paşa Büyük Millet Meclisi’nde hâkim konuma gelince düzenli ordu kurulmasına yönelik çalışmalar yeniden hız kazanmıştır. 10 Kasım 1920’den itibaren Millî Mücadele’nin düzenli ordu temelinde yürütülmesi uygulamaya konulmuştur (Mango, 2013, s. 353; Özlü, 2020, s. 76). Batı Cephesi’nde Kuva-yı Milliye birliklerine kumanda edenler bu karara şiddetle muhalefet etmişlerdir (Atatürk, 2007, s. 486; Mütercimler, 2016, s. 694). Bu süreçte Çerkez Ethem isyanı baş göstermiş ve aynı anda Yunan kuvvetleri saldırıya geçmiştir (Çaykırın, 2022b, s. 80).

Birinci İnönü Savaşı’nda Yunan Ordusu yeni kurulmuş olan Türk Ordusu’nun gücünü test etmek istemiştir (Bay, 2013, s. 184). Kütahya yakınlarındaki İnönü civarında yaşanan çatışmalarda Albay İsmet Bey yönetimindeki Türk kuvvetleri Yunan Ordusu’nu geri çekilmek zorunda bırakmışlardır (Shaw, 2006, s. 424). Yunan Ordusu’nun başarısızlığı Yunanistan’da ve İngiltere’de büyük endişe yaratmıştır (Erdoğan, 2022c, s. 35). Birinci İnönü Muharebesi sonrasında Lloyd George’un baskısıyla Yunan Hükümeti şansını bir kez daha denemeye karar vermiştir. Bu nedenle İnönü mevkiinde Yunan Ordusu ile Türk Ordusu arasında yeni bir çarpışma başlamıştır. İsmet Paşa 35.000 kişilik bir kuvvetle 37.000 kişiden oluşan Yunan Ordusu’nu bir kez daha mağlup etmeyi başarmıştır (Mango, 2013, s. 367).

İki kez mağlup olan Yunanlılar, Anadolu'daki geleceklerini kurtarabilmek için büyük hazırlıklar neticesinde Kütahya-Eskişehir taarruzunu başlatmışlardır (Aybars, 2007, s. 260). Saldırı öncesinde Yunanistan'da seferberlik hayata geçirilmiş ve Yunan Ordusu büyük ölçüde takviye edilmiştir (Yıldız, 2022, s. 1114). Coğrafyanın sağladığı imkanlar asker sevkinin ve malzeme sevkiyatını oldukça kolaylaştırmıştır. Buna karşın Türk tarafı savaş öncesinde büyük ekonomik ve siyasi sıkıntılara maruz kalmıştır. Para, silah, cephane ve erzak eksikliğine nakliye probleminin de eklenmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin genel seferberlik ilan etmesine engel olmuştur (Aydemir, 2011, 441). Bu nedenle Kütahya-Eskişehir Savaşları öncesinde orduya istenilen düzeyde destek sağlanamamıştır (Demir, 2022, s. 204).

10 Temmuz 1921 günü başlayan Yunan saldırısı sonrasında 13 Temmuz günü Afyon, 17 Temmuz günü Kütahya ve 19 Temmuz günü ise Eskişehir Yunan Ordusu'nun eline geçmiştir (Tosun, 2021, s. 332; Sarıhan, 1995, s. 614). Bu mağlubiyet Türk tarafında büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır (Atay, 2012, s. 363). Moral bozukluğu neticesinde Türk Ordusu'nda büyük firarlar yaşanması ordunun gücünü ciddi ölçüde azaltmıştır. Türk Ordusu'nun geri çekilmesi ile 25 Temmuz 1921 günü Kütahya-Eskişehir Savaşları sona ermiştir (Tansel, 1991, s. 104). Savaş sonrasında Türk Ordusu'nun geri çekilmesi kesin zafer peşinde koşan ve Türk Ordusu'nu imha etmek isteyen Yunanlıların işini oldukça zorlaştırmıştır (Bay, 2013, s. 186). Mustafa Kemal Paşa cepheye gelerek incelemelerde bulunmuş ve tek çıkar yolun geri çekilmek olduğuna karar vermiştir (Balcıoğlu, 1996, s. 927; Çakır, 2022, s. 79). Böylece ordunun yıpranmasını engellemek, zaman kazanmak ve Yunan kuvvetlerinin işini zorlaştırmak için geri çekilme başlamıştır. Türk Ordusu Sakarya Nehri'nin doğusunda yeniden mevzilenmiştir (Yıldız, 2022, s. 1114). Mustafa Kemal Paşa 5 Ağustos 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden kendisine bazı yetkiler verilmesini istemiş ve bu isteği aynı gün onaylanan Başkumandanlık Kanunu ile yerine getirilmiştir. Bundan sonra ordunun eksiklerini tamamlamak için Mustafa Kemal Paşa 7 Ağustos 1921 günü Tekalif-i Milliye Emirleri'ni yayınlamıştır (Atatürk, 2007, s. 545-546). Hem bu emirlerin yürütülmesi hem de ordudan firarların önüne geçilmesi için İstiklal Mahkemeleri kurulmuştur (Tosun, 2021, s. 335-337). O yıllarda kabul gören askeri stratejide süvariler ordunun kanatlarını korumakla görevlendirilmişlerdir. Yunan Ordusu da dönemin kaidelerine uygun olarak süvarilerini bu şekilde kullanmıştır. Mustafa Kemal Paşa ise süvarilerin bir kısmını kanatları korumakla görevlendirirken bir kısmını uzayan Yunan hatlarını karıştırmakla görevlendirmiştir (Demir, 2022, s. 204). Bu durum Yunan Ordusu ilerledikçe lojistik ve haberleşme açısından büyük sıkıntılar yaratmıştır.

Sakarya Meydan Muharebesi 100 kilometrelik bir hat ve 25 kilometrelik bir derinlik üzerinde cereyan etmiştir. Asker sayısı, teçhizat ve moral olarak iyi durumda olan Yunan

Ordusu Türk Ordusu'nu kuşatmak ve cephe hatlarının uzamasından yaralanarak cepheyi yarmak için savaş sırasında güneye doğru yayılmıştır (Erdoğan, 2022c, s. 160; Bay, 2013, s. 187). Yunan ilerleyişi karşısında Mustafa Kemal Paşa, Türk Ordusu'nun sol kanadını kuzeye doğru çekerek cepheyi kısaltmıştır. Böylece ihtiyat kuvvetlerinin gereken yere yetişmesi kolaylaşmıştır. Aynı zamanda Yunanlıların ikmal hattı aşırı derece de uzamış ve süvari saldırılarına açık hale gelmiştir (Erdoğan, 2022c, s. 228, 295). Türk Ordusu'nun adım adım çekilerek direnişi sürdürmesi bir an önce hatları yarmayı uman Yunan Ordusu'nda büyük bir hayal kırıklığı yaratmıştır (Bay, 2013, s. 189; Erdoğan, 2022c, s. 225). Bütün eksikliklere rağmen Türk Ordusu 10 Eylül 1921 gününe kadar direnmeyi başarmış ve bu tarihte Yunan kuvvetlerine karşı bir taarruz başlatmıştır. Bu saldırı karşısında şok yaşayan ve duruma bir çare üretemeyen Yunan komuta heyeti sonunda yenilgiyi kabul ederek Sakarya Nehri'nin batısına çekilmek zorunda kalmıştır (Yıldız, 2022, s. 1119). Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kendisine Gazilik ve Mareşallik unvanı verilen Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'deki liderliğini pekiştirmiştir (Atatürk, 2007, s. 550; Balcıoğlu, 1996, s. 929; Akça, 1996, s. 218). Türkiye Büyük Millet Meclisi diplomatik sahada hakimiyet elde etmiştir (Küçük, 2020, s. 81). Türkiye ile Kafkas Cumhuriyetleri arasında 13 Ekim 1921 günü Kars Antlaşması, Türkiye ile Fransa arasında 20 Ekim 1921 günü Ankara Antlaşması imzalanmıştır (Yıldız, 2022, s. 1121). Böylece Türkiye'nin doğu ve güney sınırları güvence altına alınmıştır.

Sakarya Savaşı sonrasında Türk komuta heyeti düşmana taarruz edip etmemeyi değerlendirmiş ve sonunda hazırlıkların yetersiz olduğuna kanaat getirmiştir (Öksüz, 2017, s. 212). Taarruz için önce nisan ayı seçilmiş, daha sonra haziran ve en sonunda ağustos ayında karar kılınmıştır (Kollu, 1992, s. 482). Taarruzun sürekli gecikmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde büyük tartışmalara yol açmıştır (Erkan, 2022, s. 247). Hatta bir kez Mustafa Kemal Paşa'nın yetkileri uzatılmamıştır. Sonrasında Mustafa Kemal Paşa Meclis'e gelerek durumu kontrol altına almış ve başkomutanlık kanunu yeniden uzatılmıştır (Kılıç, 2022, s. 652). Taarruz için yapılan hazırlıklar 10,5 ay boyunca devam etmiştir. Büyük Taarruz'un başarıya ulaşmasında çok etkin şekilde sürdürülen hazırlıkların çok büyük payı vardır. Bu süre zarfında ordu için gereken malzemeler temin edilmiş ve askerlere taarruz için gereken eğitim büyük bir titizlikle verilmiştir (Erdoğan, 2022a, s. 112, 145). İlk taarruz planı hemen Sakarya Meydan Muharebesi sonrasında hazırlanmış ve arazide yapılan incelemeler ile sürekli geliştirilmiştir. 200.000 kişiye ulaşan orduyu giydirmek, beslemek, eğitmek ve gereken askeri malzemeleri temin etmek için yoğun çaba gösterilmiştir. Bölgede bulunan kuvvetlerin idaresinde yeni bir yapılanmaya gidilmiş ve iki ordu kurulmuştur. Ordunun silah ve cephanesini tamamlamak için Fransa ve İtalya'dan silahlar satın alınmış ve Sovyetler Birliği'nden gelen yardımlar cepheye

taşınmıştır. Yunan Ordusu'nun hava keşiflerine engel olmak için Fransa ve İtalya'dan uçaklar satın alınmış ve cepheye yetiştirilmeye çalışılmıştır (Baş, 2022, s. 224-225).

Büyük Taarruz öncesinde büyük bir gizlilik ve şaşırtma planı uygulamaya konmuştur. Mustafa Kemal Paşa kuzeyde oyalama saldırıları yaparken, Yunan cephesini baskın ile Afyon civarında yarmayı planlamıştır (Çaykiran, 2022a, s. 259). Türk planının temeli savaşın uzun bir yıpratma muharebesine dönüşmesini engellemektir (Yaşar, 2008, s. 78). Mustafa Kemal Paşa baskın şeklinde düzenlenecek bir taarruz ile kısa süre içinde Yunan Ordusu'nu bozguna uğratmayı hedeflemiştir (Erkan, 2022, s. 253). Hedef olarak da düşmanın en güçlü olduğu yer seçilmiştir. Bunun nedeni Mustafa Kemal Paşa'nın düşmanın en güçlü noktası imha edilirse bir daha toparlanamayacağını düşünmesidir (Aydemir, 2011, s. 476). Bu seçim Yunan Ordusu'nu şaşırttığı için baskının etkisi de artmıştır. Eldeki imkanların kısıtlı olması, ekonomik durumun uzun süren bir savaşı finanse etmeye uygun olmaması ve mücadelenin uzaması halinde İtilaf Devletleri'nin iki tarafı ateşkese zorlayacak girişimlerde bulunma ihtimali böyle bir planı zorunlu hale getirmiştir.

Taarruz planı temelde baskına dayandığı için öncelikle kuzeye yönelik bir saldırı hazırlığı yapıldığı haberi sızdırılmıştır. Mustafa Kemal Paşa mümkün olduğunca fazla Yunan askerini kuzeyde tutmak için Bölgede bulunan Türk kuvvetlerini olduğundan daha güçlü göstermeye çalışmıştır. Bu kapsamda Deli Halit Paşa komutasındaki Kocaeli Grubu olduğundan çok daha kalabalıkmiş gibi bir ortam yaratılmıştır (Erdoğan, 2022b, s. 181). Ancak burada bulunan Yakup Şevki Paşa komutasındaki 2. Ordu'dan güneyde bulunan Nurettin Paşa komutasındaki 1. Ordu'ya pek çok birlik kaydırılmıştır. Böylece gizli şekilde asıl güç Yunanlıların çok sağlam gördükleri ve saldırı beklemedikleri güneyde toplanmıştır. Saldırıyı kuzeyden bekleyen Yunan Ordusu, kendi sol tarafında ihtiyat birlikleri bulundurmamak zorunda kalmıştır. Türk kuvvetleri ise gece yürüyüşleri ve gizli hareketler ile Afyon'un güneyinde toplanmayı başarmıştır.

Büyük Taarruz öncesinde Yunan Ordusu kuzeyde Mudanya ve Gemlik'ten başlayan bir savunma hattı tertip etmiştir. Bu hat Eskişehir ve Afyon'u içine aldıktan sonra Nazilli üzerinden Ege Denizi'ne doğru devam etmiştir. Böylece Yunan Ordusu İzmir ile demiryolu bağlantısı korurken coğrafi açıdan savunmaya uygun bir bölgeye yerleşmiştir. Bölgenin savunma kapasitesinin artırılması için yoğun çaba gösterilmiştir. Böylece Yunan Ordusu sağlam ve ikmal edilmesi çok kolay bir savunma hattı oluşturmuştur (Öksüz, 2017, s. 214). Ancak Yunan Ordusu temelde Türkler ile her noktada aynı sayıda askere sahip olma planını uygulamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın kuvveti gizlice belli bir noktada toplayarak cepheyi yarma planı bu nedenle Yunanlıları büyük şaşkınlığa uğratmıştır (Erdoğan, 2022a, s. 161-162).

Mustafa Kemal Paşa taarruz planının başarılı olması için saldırının yalnızca Yunan Ordusu'ndan değil aynı zamanda İstanbul'dan ve İtilaf Devletlerinden de gizli tutulmasını sağlamıştır. Bu kapsamda barış görüşmeleri yürütmek üzere Fethi Bey Londra'ya gönderilmiştir (Borak, 1990, s. 381; Sarıalioğlu, 2022, s. 637). Türklerin yaz boyunca hareketsiz kalması İngilizlerin Türk Ordusu'nun taarruz gücüne ulaşamadığı varsayımına kapılmalarına yol açmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin orduyu bir yıl daha seferberlik halinde tutmak istemediği için barış istediğini düşünmüşlerdir.

Mustafa Kemal Paşa 20 Ağustos günü gizlice Ankara'dan ayrılmış ve Batı Cephesi karargahına gelmiştir. Burada cephe ve ordu komutanlarına taarruzun 26 Ağustos günü başlayacağını bizzat haber vermiştir. Türk basınında Mustafa Kemal Paşa'nın 21 Ağustos günü yabancı temsilcilere çay ziyafeti vereceği ilan edilmiştir (Kılıç, 2022, s. 654). Taarruzun başlamasından bir gün önce Anadolu'nun İstanbul ve dünya ile iletişimi kesilmiştir. Bu durum İngiltere tarafından Anadolu'da ihtilal yaşandığı şeklinde yorumlanmıştır (Görgülü, 1992, s. 19; Özakman, 2005, s. 616).

Büyük Taarruz öncesinde Türk kuvvetleri iki ordu ve bir süvari kol ordusu şeklinde örgütlenmiştir. Türk Ordusu 100.352'i piyade olmak üzere 199.283 er, 323 top, 829 ağır makineli tüfek, 2025 hafif makineli tüfek ve 10 uçaktan oluşan bir güç toplayabilmiştir. Buna karşın Yunan Ordusu 90.000'i piyade olan 218.205 erden oluşmuştur. Yunan Ordusu ayrıca 450 top, 1280 ağır makineli tüfek, 3139 hafif makineli tüfek ve 50 uçağa sahip olmuştur. Türk Ordusu'nun sahip olduğu 5282 süvariye karşılık olarak Yunan Ordusu yalnızca 1280 kişilik bir süvari gücü oluşturabilmiştir (Köse, 2022, s. 88).

Büyük Taarruz'da ilk saldırı 26 Ağustos günü gerçekleşmiştir. Bu saldırı Yunan Ordusu'nu oldukça hazırlıksız yakalamıştır (Kılıç, 2022, s. 656). Sabah 04:30'da Türk topçusunun tanzim, 05:30'da tahrip ateşi muharebeyi başlatmıştır. Bunu Türk piyadesinin saldırıları takip etmiştir (Aydemir, 2011, s. 478). Burada Afyon'un güneyinde yoğunlaşmayı başaran Türk Ordusu karşısındaki üç tümen Yunan kuvvetini hızlıca yenilgiye uğratmıştır (Baş, 2022, s. 231). 27 Ağustos akşamına doğru Yunan Ordusu dağınık bir şekilde geri çekilmeye başlamıştır (Öksüz, 2017, s. 225). Bundan sonra Yunan Ordusu ikiye ayrılmaya başlamıştır. Kuzeyde kalan Trikopis komutasındaki kuvvetler 30 Ağustos günü büyük oranda imha ve esir edilmiştir (Aydemir, 2011, s. 485).

Güneyde kalan Yunan kuvvetleri ise Türk Ordusu tarafından sürekli takip edilerek ve hırpalanarak batıya doğru itilmişlerdir. Çekilen Yunan birlikleri 31 Ağustos günü Uşak'ta bulunan kuvvetlerle birleşmişlerdir (Öksüz, 2017, s. 228). Ancak Türk Ordusu'nun devam eden taarruzu neticesinde İzmir'e doğru çekilmek zorunda kalmışlardır. Yunanlılar yeni bir savunma

kurmak için İzmir'e Trakya'dan takviye getirselere de ordunun genel anlamda bozguna uğraması yeni bir savunma kurmalarına engel olmuştur. Bu durumda en büyük etken Mustafa Kemal Paşa'nın 27 Ağustos'tan itibaren Türk kuvvetlerini sürekli ve hızlı bir biçimde batıya ilerletmesidir (Erdoğan, 2022b, s. 114, 127). Yunan Ordusu'nun geri çekilirken sivil halkı katletmesi ve yerleşim birimlerini ateşe vermesi de Türk Ordusu'nu hızlı bir takibe mecbur bırakmıştır (Üçüncü, 2022, 85; Erdoğan, 2022b, s. 147, 163). Yunan Ordusu'nun Uşak'ta bulunan ihtiyat tümenleri ile iletişim kuramamasında ve birliklerin kendi aralarında iletişim sıkıntısı yaşamalarında Fahrettin Altay komutasındaki Türk süvarilerinin başarıları kilit rol oynamıştır (Baş, 2022, s. 237). Türk Ordusu 400 kilometrelik bir mesafeyi çok hızlı bir şekilde kat ederek 9 Eylül günü İzmir'e ulaşmayı başarmıştır. Bozguna uğrayan Yunan Ordusu'nun güneyde kalan kısımları donanma desteği ile Çeşme'den tahliye edilirken, kuzeyde kalan birliklerin 18 Eylül gününe kadar Bandırma'dan tahliyeleri tamamlanmıştır (Kılıç, 2022, s. 658). Büyük Taarruz'da Türk ve Yunan Ordularının kayıpları arasındaki fark son derece dramatiktir. Türk Ordusu'nun zayiatı 547 subay ve 13.811 er olmuştur. Buna karşın Yunan Ordusu'nun zayiatı 69.280 askerin yanı sıra 300 top, 336 ağır makineli tüfek 1.116 hafif makineli tüfek ve 22.697 tüfektir (Kılıç, 2022, s. 659). Savaş öncesinde iki tarafın güçlerinin dengeli olduğu dikkate alındığında taarruz eden tarafın savunan tarafa kıyasla böyle az zayıat verdiği ve kesin sonuç aldığı muharebe çok azdır.

Büyük Taarruz'un başarısı İngilizleri çok tedirgin etmiştir. İngiltere Türk zaferinin Hindistan başta olmak üzere sömürgeleri üzerinde ciddi ayaklanmalara neden olacağından endişe etmiştir. İngiliz Hükümeti Mustafa Kemal Paşa'nın İngiliz karşıtı bir Pan-İslamist ayaklanma tertip ederek İngiltere üzerinde baskı kurmasından çekinmiştir (Erdoğan, 2022b, s. 234-235). Oysa Mustafa Kemal Paşa İttihat ve Terakki dönemindeki hayallere kapılmaktan çok uzaktır.

İngiliz askeri yetkililerini rahatsız eden asıl konu ise muzaffer Türk Ordusu'nun Çanakkale'de bulunan İngiliz kuvvetlerine doğru ilerlemesidir. Mustafa Kemal Paşa'nın İzmir'de İngiliz temsilcisine karşı sergilediği tutum, İngilizlerin paniğini arttırmıştır (Erdoğan, 2022b, s. 235). Buna karşın Türk Ordusu çatışma çıkartmaktan ziyade kontrollü şekilde baskı kurarak İngilizleri anlaşma masasına oturtmayı denemiştir. Türk baskısı karşısında savaş taraftarı olan Lloyd George, Fransa ve İtalya tarafından yalnız bırakılmış ve kolonilerden istediği desteği alamamıştır (Ünalp, 2023, s. 85). Bu olay Mustafa Kemal Paşa'nın diplomatik başarısını gözler önüne sermektedir.

Yalnız kalan İngiliz Hükümeti kamuoyunun yeni bir savaşa karşı olması nedeniyle Ankara Hükümeti ile masaya oturmak zorunda kalmıştır (Yanardağ, 2018, s. 67). Mudanya'da

çetin geçen görüşmeler sonucunda ateşkes sağlanmış ve barış görüşmelerine giden yol açılmıştır. Böylece Büyük Taarruz'da yaşanan zafer neticesinde Türkiye'nin bağımsızlığı Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri tarafından kabul edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa gençliğinden beri planladığı Türk toplumunu modernleştirme projesine başlama fırsatını elde etmiştir.

Sonuç

Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz'un ilk ortak özelliği iki savaşın da tarihin akışını değiştiren kesin sonuçlu savaşlardan olmalarıdır. Ayrıca bu iki savaş zafer kazanan komutanları kariyerlerinin zirvesine çıkartmıştır. Austerlitz zaferi sonrasında Napolyon hem imparatorluğunu pek çok Avrupa devletine kabul ettirmiş hem de Fransa'nın Orta Avrupa'da hâkim güç olmasını sağlamıştır. Benzer şekilde Büyük Taarruz'daki zafer sonrasında Mustafa Kemal Paşa Türkiye'nin istiklalini sağlamanın yanı sıra aklındaki devrimleri hayata geçirecek fırsatı yakalamıştır.

Savaş öncesinde tespit edilen ve hayata geçirilen strateji, tarih boyunca zafere ulaşmada kilit rol oynamıştır. Savaş sırasındaki taktik hamlelerin başarısı büyük ölçüde stratejiye bağlıdır. Kendi ordusunu ve düşmanı iyi tanıyan, ortaya çıkabilecek olasılıkları hesaplayarak muhtemel çözümleri üreten komutan başarılı olma ihtimalini yüksek derecede arttırmıştır. Savaş sırasında ortaya çıkan durumlara doğru tepki verebilmek için komuta heyetinin kalitesinin yanı sıra iyi bir organizasyon ve uzun bir eğitim süreci gerektirmektedir. Coğrafyadan mümkün olduğunca faydalanmak da başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz dikkate alındığında iki savaşta da muzaffer tarafların rakiplerine göre daha iyi stratejiler takip ettikleri, savaş taktiklerini daha başarılı şekilde tatbik ettikleri ve coğrafyadan daha isabetli şekilde yararlandıkları göze çarpmaktadır.

Austerlitz Savaşı'na ve Büyük Taarruz'a baktığımız zaman hem Fransız Ordusu'nun hem de Türk Ordusu'nun sayıca az olmalarına rağmen başarılı liderlik ve iyi organizasyon sayesinde zafere ulaştığını görmekteyiz. Bu savaşlarda Fransız Ordusu karşısında Avusturya ve Rus Orduları aynı tarz silahlara sahip olmalarına rağmen büyük bir bozgun yaşamaktan kurtulamamışlardır. Büyük Taarruz sırasında ise Yunan ve Türk Orduları benzer silahlar kullanmışlardır. Hatta Yunan Ordusu donanım açısından Türk Ordusu'ndan iyi durumda iken savaş başlamıştır. Ayrıca Yunan Ordusu uygun bir coğrafyada sağlam bir savunma kurmuştur. Ancak zaferi getiren strateji, yönetim ve organizasyon becerisi olmuştur. Austerlitz Savaşı sırasında Fransız Ordusu'nun, Büyük Taarruz sırasında ise Türk Ordusu'nun elde ettiği çarpıcı zaferlerde askerlerin gördüğü eğitimlerin büyük payı vardır. Kendi dönemlerinin en modern

kurumlarında eğitim görmüş olan Napolyon Bonapart ve Mustafa Kemal askerlerin savaş öncesinde yeteri kadar eğitim görmelerine büyük önem vermişlerdir.

İki komutanın dikkat ettiği bir diğer nokta orduda inisiyatif kullanabilen kaliteli subay kadroları oluşturmaktır. Austerlitz Savaşı sırasında Fransız subayların ve Büyük Taarruz sırasında Türk subaylarının sahada verdikleri doğru kararların zafere ne kadar fazla etki ettiği dikkate alındığında bu hareket tarzının önemi açığa çıkmaktadır. Austerlitz Savaşı ve Büyük Taarruz karşılaştırdığında fark edilen bir diğer nokta savaş öncesinde Türk ve Fransız Ordularının moral seviyelerinin yüksekliği ve zafere olan inançlarıdır. Bu gelişme Napolyon ve Mustafa Kemal Atatürk'ün askerlerinin psikolojilerine ne kadar fazla önem verdiklerini açıkça göstermektedir.

İki savaşta da mağlup olan orduların savaş öncesinde aşırı bir özgüvene sahip oldukları göze çarpmaktadır. Bu durum mağlupların savaş sırasında daha fazla hata yapmalarına yol açmıştır. Bu gelişme ışığında hem Napolyon'un hem de Mustafa Kemal Atatürk'ün kendi güçlerini nesnel şekilde değerlendirmeye ve komuta ettikleri askerleri yakından tanımaya çalışmalarının değeri anlaşılmaktadır.

Austerlitz Savaşı öncesinde Fransız Ordusu'nun ve Büyük Taarruz öncesinde Türk Ordusu'nun rakiplerine göre çok daha iyi istihbarat topladığı kolayca fark edilmektedir. Muzaffer tarafların savaş öncesinde rakipleri hakkında kolayca istihbarat toplarken, kendi durumlarını ve planlarını başarı ile gizledikleri göze çarpmaktadır. Bunların yanı sıra uygulanan savaş taktikleri de sonuçların bu kadar çarpıcı olmasına yol açmıştır. Napolyon ve Mustafa Kemal, yüksek risk içeren planları uygulamaya koymaktan çekinmemişler ve bunun karşılığında büyük zaferler elde etmişlerdir. Bu zaferlerde iki komutanın dikkatli ve detaylı planlamalarının yanı sıra ordularını tabi tuttukları uzun eğitimlerin çok büyük payı vardır. İki komutan karşı tarafın komuta heyetlerini hem taktik hem de psikolojik açıdan mağlup etmeyi başarmışlardır.

Kaynaklar

Akça, B., Kırca, Y., Çolak, M. (1996). *Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri*. Ünyay Basımevi.

Armaoğlu, F. (1997). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Atatürk, M. K. (2007). *Nutuk*. Truva Yayınları.

Atay, F. (2012). *Çankaya*. Pozitif Yayınları.

Aybars, E. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi*. Zeus Kitapevi.

Aydemir, Ş. (2011). *Tek Adam Mustafa Kemal 1919-1922*. C. II. Remzi Kitapevi.

Balcıoğlu, M. (1996). Sakarya Melhame'i Kübrası Yahut Türk'ün Medd ü Ceziri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 12 (36), 927-929.

Barnes, G. (2022). *Napoleon Bonaparte*. Kronik Yayınları.

Baş, İ. (2022). Büyük Taarruz'da Çiğiltepe'nin Alınması ve Sinanpaşa (Sincanlı) Ovasının Düşmandan Temizlenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (100. Yılında Kocatepe – Büyük Taarruz Özel Sayısı), 222-247.

Bay, A. (2013). *Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu Dahi Generalden Liderlik Üzerine Dersler*. Pegasus Yayınları.

Borak, S. (1990). Mustafa Kemal Büyük Taarruz Gününü Bütün Dünyadan Nasıl Gizli Tuttu? *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 6 (17). 381-390.

Chateaubriand, F. (1969). *Napoleon*. Varlık Yayınevi.

Çakır, Ş. (2022). Sakarya Meydan Muharebesi'nin Askeri Stratejisi. *Akademik Açı*, 2(1). 66-91.

Çaykırın, G. (2022a). Büyük Taarruz'un Kalpgâhı: 4'üncü Kolordu (26-30 Ağustos). *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20 (34). 257-285.

Çaykırın, G. (2022b). Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk Ordusunun Kuruluş ve Konuşu. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, (42). 77-106.

Çetintaş, E. (2020). 1792-1815 Devrim Savaşları: Özgürlük ve Yurtseverlik Mücadelesi *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (1). 56-72.

Demir, E. (2022). Sakarya Meydan Muharebesi ve Takip Harekâtında 5'inci Grup/Süvari Kolordusu (5'inci Kolordu). *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 20 (34). 203-232.

Erdoğan, S. (2022a). *Büyük Taarruz Dağlarda Tek Tek Ateşler Yanıyordu*. Kronik Yayınları.

Erdoğan, S. (2022b). *İstiklal Vatanımda Bir Tek Düşman Kalmasın*. Kronik Yayınları.

Erdoğan, S. (2022c). *Sakarya Türk Bitti Demeden Bitmez*. Kronik Yayınları.

Erkan, M. (2022). Türk Tarihinde Bir Dönüm Noktası, Büyük Taarruz ve 30 Ağustos Başkomutan Meydan Muharebesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 11 (32). 243-271.

Görgülü, İ. (1992). *Büyük Taarruz*. Genelkurmay Basımevi.

Kılıç, M. (2022). Büyük Taarruz Başkomutan Muharebesi ve Atatürk'ün Askeri Dehası. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (3). 647-661.

Kollu, A. (1992). Büyük Zafer (Öncesi ve Sonrası İle). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8 (24). 481-560.

Köse, O. (2022). Büyük Taarruz ile Nablus Muharebesi'nin Karşılaştırmalı Nicel Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı), 86-95.

- Küçük, C. (2020). Millî Mücadele. *İslam Ansiklopedisi*. 30. (s. 76-83). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Mango, A. (2013). *Atatürk Modern Türkiye'nin Kurucusu*. Remzi Kitapevi.
- Merriman, J. (2010). *Rönesans'tan Bugüne Modern Avrupa Tarihi*. Say Yayınları.
- Mütercimler, E. (2016). *Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal*. Alfa Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2018). *Gazi Mustafa Kemal Atatürk*. Kronik Yayınları.
- Öksüz, H. ve Köse, İ. (2017). Amerikan Arşiv Vesikalarında Büyük Taarruz. *Türkiyat Mecmuası*, 27 (2). 207-238.
- Özakman, T. (2005). *Şu Çılgın Türkler*. Bilgi Yayınevi.
- Özlu, H. (2020). İstiklal Savaşı'nda, Sakarya Meydan Muharebesi'nde Mürettep Kolordunun Askeri Harekâtı. *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 18 (32). 71-93.
- Roberts, A. (2023). *Napoleon*. Kronik Yayınları.
- Roberts, J. (2015). *Avrupa Tarihi*. İnkılap Yayınları.
- Sarılioğlu, İ. (2022). Büyük Taarruz Öncesi Diplomasi: Dahiliye Vekili Ali Fethi Bey'in Londra Misyonu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24 (2). 636-661.
- Sarıhan, Z. (1995). *Kurtuluş Savaşı Günlüğü*. C. III. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Shaw, S., Shaw, E. (2006). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*. C. II. E Yayınları.
- Tansel, S. (1991). *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*. C. IV. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tosun, U. (2021). Sakarya Savaşı Öncesinde Türk Ordusunun Yeniden Yapılandırılma Süreci. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (Özel Sayı). 328-344.
- Üçüncü, U. (2022). Büyük Taarruz'da Yunanlıların Bir Mezalim Metodu: Yangın Çıkarmak. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (100. Yılında Büyük Taarruz Özel Sayısı). 83-96.
- Ünalp, R. (2023). Çanakkale'den Mudanya'ya Nasıl Gelindi: Mudanya Mütarekesi. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, 22 (34). 81-108.
- Yanardağ, A. (2018). Mudanya Mütarekesi Döneminde İngilizlerin Çanakkale'deki Askeri Faaliyetleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (65). 66-81.
- Yaşar, S. (2008). Büyük Taarruz'da Türk Havacıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2). 77-85.
- Yıldız, Ö. (2022). Sakarya Meydan Muharebesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 8 (4). 1112-1128.